

H3: Het leerplan- van lerensbelang

Begrippen

Activiteitengebaseerd curriculum	Curriculum waarbij de leerling centraal staat en de leerdoelen afhankelijk zijn van wat de leerlingen willen of kunnen doen.
Censuur	Bepaalde leerstof wordt verboden vanwege een te impliciete politieke beïnvloeding of bijdrage aan het leerproces.
Colonial Curriculum	Curriculum dat ondanks maatschappelijke veranderingen vasthoudt aan de traditionele kennisbasis.
Competentiegericht opleiden	Een manier van onderwijzen waarbij men vaardigheden en het leerproces centraal zit in een actieve en praktische setting.
Constructive alignment	Het aanpassen van je instructieaanpak aan de inhoud en het gedrag binnen een leerdoel.
Curriculum	Een plan ter ondersteuning van het leren, dat bestaat uit doelen om het leren te richten en manieren om die doelen te bereiken, opgesteld uit beslissingen over de selectie en ordening van inhoud, gedrag dat men wil uitlokken om de inhoud toe te passen en een optimale leerplanning.
Hidden curriculum	De leerstof die leerkrachten impliciet meegeven aan de leerlingen maar niet expliciet onderwijzen.
Humanistische curriculumbenaderingen	Visie op het ontwerpen van curriculum waarbij men focust op het overbrengen van wetenschappelijke kennis en cultuur.
Kerncurriculum	Curriculum dat traditionele vakken combineert in bredere studiegebieden.
Leerplan	Concrete vertaling van de onderwijsdoelen naar het concrete onderwijsniveau van een concrete onderwijsinstelling.
Nulcurriculum	De aspecten van het curriculum die genegeerd worden in de instructieactiviteiten.
Onderwijsautonomie	Scholen hebben vrijheid en autonomie bij concrete uitwerking van onderwijs. De overheid mag enkel 'kaders' aanbieden als onderdeel van de subsidievoorwaarden.
Ontwikkelingspsychologische curriculumbenadering	Visie op het curriculumontwerp waarbij men focust op wat opgroeiende kinderen nodig hebben om zicht te ontwikkelen tot een volwassene.
Pedagogisch project	Een school kan een eigen perspectief of dimensie toevoegen aan de onderwijsdoelen om hun leerplan in de context van een schoolwerkplan te ontwikkelen.
Sleutelcompetenties	Onderwijsdoelen die op geïntegreerde manier naar voren komt in een praktische, toepassingsgerichte context.
Sociale-efficiëntiebenaderingen voor het curriculum	Visie op het ontwerpen van curriculum waarbij men de leerlingen voorbereid om te geordend en vlot te functioneren in de maatschappij en op de arbeidsmarkt.
Sociale-melioristenbenaderingen voor het curriculum	Visie op het ontwerpen van curriculum waarbij men leerdoelen nastreeft die leerlingen voorbereiden de wereld te verbeteren via sociale rechtvaardigheid, vrede, ...
Spiral curriculum	Curriculum gebaseerd op een thema dat vanuit perspectieven van verschillende vakken bekeken wordt.
Vakkencurriculum	Curriculum dat opgesplitst wordt in kennisgebieden in vakken, waarbij alle vakken ook afzonderlijk worden aangepakt via instructie.

Theoretische visies op het begrip “curriculum”

Het curriculum speelt een centrale rol bij het ontwerpen van instructie omdat het de richting bepaalt waarop alle andere variabelen en processen zich zullen richten bij de verschillende actoren.

Referentiekader: Didactisch handelen – leerdoelen

Curriculum: Een plan ter ondersteuning van het leren, dat bestaat uit doelen om het leren te richten en manieren om die doelen te bereiken. Het is het resultaat van drie soorten beslissingen:

- 1) Selectie en ordening van inhoud
- 2) Keuze van leerervaringen die men wil uitlokken zodat de inhoud gepast wordt gemanipuleerd
- 3) Een planning bestaande uit de optimale leercondities

We leggen in de definitie de nadruk op de begrippen inhoud en gedrag.

Benaderingen op het curriculum

Je vindt heel veel verschillende meningen over de keuzes gemaakt bij het ontwerpen van curriculum.

Humanistische- en mentale-discipline-benadering:

- Nadruk: Overdracht van beschikbare wetenschappelijke kennis en cultuur
- **Colonial curriculum**: Curriculum dat ondanks maatschappelijke veranderingen vasthoudt aan de traditionele kennisbasis.
- Sterke focus op wetenschap (vb. VS zet veel in op STEM)

Sociale-efficiëntie-benadering:

- Nadruk: Sociale efficiëntie van leerlingen die instructie volgen
- Instructie moet een efficiënte en vlotte samenleving realiseren.
- Focus op wetenschappelijke ontwikkeling
- De leerlingen moeten uitgroeien tot aangepaste burgers die geordend kunnen deelnemen aan de samenleving via de arbeidsmarkt.

Ontwikkelingspsychologische benadering:

- Nadruk: Wat hebben opgroeiende kinderen nodig om zich tot ontwikkelen tot volwassene?
- Veel aandacht voor sport, cultuur, community-service learning, ... naast klassieke vakken.

Sociaalmelioristische benadering:

- Nadruk: Lesdoelen nastreven die de leerlingen de wereld laten verbeteren.
- Sociale rechtvaardigheid, vrede en klimaatneutraliteit

Humanistisch

(Overdracht wetenschaps-
kennis & cultuur)

Ontwikkelings-
psychologisch

(Ontwikkeling tot
volwassene)

Sociale efficiëntie

(Functioneren in
maatschappij en jobmarkt)

Sociaal meliorisme

(Wereld verbeteren)

Curriculumordening - continuüm

Vakkencurriculum: Curriculum dat opgesplitst wordt in kennisgebieden in vakken, waarbij alle vakken ook afzonderlijk worden aangepakt via instructie.

Minpunt: Gefragmenteerde kennis

Spiral curriculum: Curriculum gebaseerd op een thema dat vanuit perspectieven van verschillende vakken bekeken wordt.

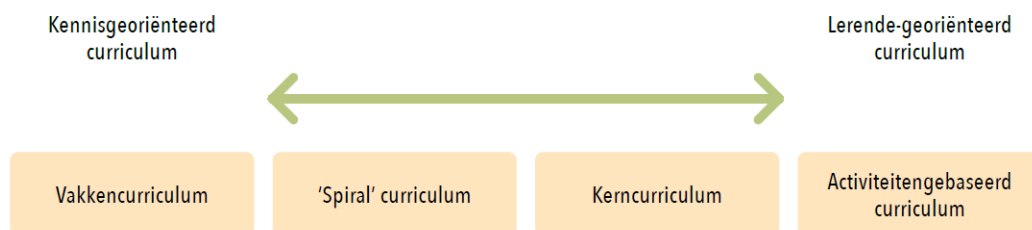
Minpunt: Gecompartimenteerd kennis en verkokering van de realiteit

Kerncurriculum: Curriculum dat traditionele vakken combineert in bredere studiegebieden.

(Vb. Aardr + Gesch + Wet → wereldoriëntatie)

Activiteitengebaseerd curriculum: Curriculum waarbij de leerling centraal staat en de leerdoelen afhankelijk zijn van wat de leerlingen willen of kunnen doen.

Minpunt: Onvoorspelbaar welke leerdoelen aan bod zullen komen

Curriculumontwikkeling op het macroniveau

Het nieuwe Vlaamse beleid - Sleutelcompetenties

Nieuwe Vlaamse beleid:

- Drie nieuwe finaliteiten: doorstroom-, arbeids- en gemende finaliteit (i.p.v. aso, bso, tso)
- 16 nieuwe sleutelcompetenties
 - o Zeer ruim: Nederlands, moderne talen, gezondheid, mediawijsheid, STEM, ...

Competenties: Aangeleerde mogelijkheid om kennis, vaardigheden of attitudes geïntegreerd toe te passen in een specifieke, praktische context.

Een competentie geeft informatie over:

- 1) Inhoudsclassificatie (Over welke competentie gaat het?)
- 2) Context (In welke context wordt de competentie uitgevoerd?)
- 3) Vaardigheden (Welke vaardigheden zijn er nodig om de competentie uit te kunnen voeren?)
- 4) Persoonlijke sturing (Welke sturingen kan men geven aan de manier van uitvoering?)
- 5) Criteria voor beheersing (Welk gedrag moet men aan voldoen bij beheersing?)

Sleutelcompetenties: Onderwijsdoelen die op geïntegreerde manier naar voren komen in een praktische, toepassingsgerichte context.

Waarom besteden veel actoren zoals leerlingen en ouders weinig aandacht aan onderwijsdoelen?

→ De matrix die finaliteiten en studierichtingen aan elkaar koppelt maakt het moeilijk om verschillen in onderwijsdoelen uit gelijkaardige richtingen uit verschillende finaliteiten in te zien.

Kwalificatieniveaus

Het Vlaams onderwijs is onderdeel van een Europese onderwijsruimte.

Hoe vind je aansluiting in een Vlaamse secundaire school als je elders in de EU school volgde?

→ Onderwijsniveaus in een land of regio worden internationaal vastgelegd via **kwalificatieniveaus**.

European Qualification Framework (EQF): Europees kwaliteitskader voor onderwijs dat onderscheid maakt tussen 8 niveaus.

1: LO → 2: Basiseducatie → 3&4: SO → 5: Graduaat → 6: Bachelor → 7: Master → 8: Doctoraat

Vlaamse Kwalificatiestructuur (VKS): Kwaliteitskader voor onderwijs in concrete Vlaamse context.

Curriculumontwikkeling op het mesoniveau

Leerplannen op het mesoniveau?

Onderwijsautonomie: Scholen hebben vrijheid en autonomie bij concrete uitwerking van onderwijs. De overheid mag enkel 'kaders' aanbieden als onderdeel van de subsidievoorwaarden.

Overheid: biedt onderwijsdoelen aan → Scholen: maken leerplannen

Leerplan: Concrete vertaling van de onderwijsdoelen naar het concrete onderwijsniveau van een concrete onderwijsinstelling.

De link leerplannen ↔ minimumdoelen/sleutelcompetenties wordt gecontroleerd door de inspectie.

Pedagogisch project: Een school kan een eigen perspectief of dimensie toevoegen aan de onderwijsdoelen om hun leerplan in de context van een schoolwerkplan te ontwikkelen.

MAAR in praktijk gebruiken veel scholen gewoon het leerplan van hun onderwijskoepel (GO, KOV,...)

Vormt de grote invloed van onderwijskoepels een bedreiging op de onderwijsautonomie?

Leerkrachten vinden de leerplannen te voorschrijvend maar benutten eigenlijk hun vrijheid niet.

→ Leerkrachten nemen te weinig zelfverantwoordelijkheid op voor hun didactisch handelen.

→ De exhaustieve leerplannen verhinderen het leerlingengericht werken (↔ doel minimumdoelen)

Competentiegericht opleiden

TRADITIONEEL LEREN	COMPETENTIEGERICHT LEREN
Uitgangspunt voor curriculum: Kennisinhoud & disciplinegerichte vaardigheden	Uitgangspunt voor curriculum: Realistische praktijksituaties
Onderwijsproces centraal	Leerproces centraal
Sturing door leraar	Sturing door leerling
Leerling is passief	Leerling is actief met leraar als begeleider
Afzonderlijke en opgesplitste vaardigheidsmodules	Algemene vaardigheden geïntegreerd in het hele curriculum
Evaluatie is exclusief de taak van de leraar	Zelfreflectie en -toetsing spelen centrale rol

Competentiegerichte opleiding sluit aan bij een constructivistische visie op leren en instructie.

We vinden het competentiegericht leren vooral terug in de arbeidsfinaliteit.

Curriculumontwikkeling op het microniveau

Curriculumconsumptie: Leraren doen zelden aan curriculumontwikkeling maar vallen vaak terug op handboeken met concreet gedefinieerde leerdoelen via leerstofselectie en instructieactiviteiten.

- ➔ Vooral constructivisten hebben kritiek op deze reductie en willen leraar centraal in het curriculumontwikkelingsproces plaatsen.

National curriculum – Margaret Thatcher:

- Centralisatie van het onderwijs
 - o Overheid legt strikte centrale doelen vast
 - o Inhoudelijk voorschrift (Men mocht niet kiezen wat onderwezen werd)
 - o Lokale invloed op onderwijspolitiek werd sterk beperkt
- Rigoreus systeem van kwaliteitscontrole
- Gigantische invloed op onderwijs wereldwijd (Vlaamse onderwijsautonomie is uitzondering)
- Kritiek: Een te centralistische visie op curriculumontwikkeling negeert de aard van subculturen in een maatschappij compleet.

Hidden curriculum

Censuur: Bepaalde leerstof wordt verboden vanwege een te impliciete politieke beïnvloeding of bijdrage aan het leerproces. (vb. boeken over (anti)racisme homoseksualiteit, vulgair taalgebruik,...)

MAAR bepaalde thema's worden wel gecensureerd en bepaalde niet ➔ Uiting van hidden curriculum

Ongeschreven curriculum: De neveneffecten van een instructiesysteem die niet expliciet ideologisch of moreel gericht zijn.

Nulcurriculum: De aspecten van het curriculum die genegeerd worden in de instructieactiviteiten. (Vb. Ontwikkeling voor esthetisch gevoel bij esthetica ➔ Niet gebeurd want nadruk was op theorie)

Hidden curriculum: De leerstof die leerkrachten impliciet meegeven aan de leerlingen maar niet expliciet onderwijzen.

- Bevat attitudinale dimensies:
 - o Respecteer privacy lkr., klikken wordt aangemoedigd, spieken mag zolang lkr. niet ziet
- Bevat ongeschreven regels en afspraken ➔ goede leerverhouding leerling-leraar
➔ Hidden curriculum kan ook positieve neveneffecten hebben
 - o Vb. Schoolautomaat met enkel fruit en gezonde drank ➔ gezonde voeding thuis
- Bevat leerstofselectie

Formuleren van onderwijsdoelen - taxonomieën

Nut van taxonomieën:

- **Constructive alignment:** Het aanpassen van je instructieaanpak aan de inhoud en het gedrag binnen een leerdoel.
- Leerdoelen operationeel formuleren
 - o Welke inhoud geef ik? (inhoudsdimensie)
 - o Welk gedrag verwacht ik? (gedragsdimensie)

Bloom – inhoudsdimensie

Op welke soort kennis heeft het leerdoel betrekking?

- Feitenkennis
 - o Terminologie & woordenschat
 - o Details en elementen (vb. namen van Auteurs)
- Conceptuele kennis (begrippen)
 - o Classificaties & opdelingen (vb. Aggregatieniveaus onderwijs)
 - o Principes & generalisaties (vb. stelling van Pythagoras)
 - o Theorieën, modellen & structuren (vb. Visie van Thorndike)
- Procedurele kennis
 - o Domein specifieke vaardigheden & algoritmen (vb. schema van Horner)
 - o Algemene methoden & technieken (vb. presentatievaardigheden)
 - o Wanneer kan ik de procedure gebruiken?
- Metacognitieve kennis
 - o Strategische kennis (vb. verbanden leggen door samen te vatten)
 - o Soorten cognitieve taken en hun kenmerken (vb. algebra is inzicht, analyse is blokken)
 - o Zelfkennis (vb. ik suk in algebra, ik ben nieuwsgierig naar analyse)

Bloom – gedragsdimensie

Welk gedrag willen we bereiken met dit leerdoel?

- Herinneren
 - o Informatie herkennen en uit het geheugen ophalen (= recalling)
 - o Beperkte cognitieve activiteit
- Begrijpen
 - o Interpretieren, voorbeelden zoeken, classificeren, samenvatten, afleiden, vergelijken en verklaren
- Toepassen
 - o Uitvoeren van procedures bij gekende taken
 - o Gebruiken van procedures bij nieuwe taken
- Analyseren
 - o Cognitieve processen die een complex geheel splitsen in samenstellende delen
 - o Relaties tussen leerstofonderdelen zoeken
 - o Globale structuur voorstellen
 - o Concreet: Differentiëren, organiseren & kenmerken toewijzen
- Evalueren
 - o Controleren
 - o Bekritisieren (+ conclusies nemen)
- Creëren
 - o Hypothesen genereren
 - o Plannen ontwerpen
 - o Een product ontwikkelen